

Samenvatting en begrippen

Kies je taak

SamenWijzer!

Topografie

Toetsen en antwoorden

Beoordeling en feedback

Samenvatting hoofdstuk 1

Doel: Om te leren

Les 1 Boeren in Frankrijk

Boeren zijn afhankelijk van het weer voor hun oogst. Voor landbouw heb je zon en regen nodig, maar niet te veel en ook niet te weinig. Het mag ook niet te koud zijn. Een oogst kan mislukken als het te nat of juist te droog is. In Nederland kunnen boeren andere gewassen verbouwen dan in Frankrijk.

Les 2 Het weer in Europa

Het weer wordt bepaald door de temperatuur, de wind en de hoeveelheid **neerslag**. Het **klimaat** is het soort weer dat normaal is voor een gebied. Het klimaat bepaalt welke gewassen er in een gebied kunnen groeien. Een **zeeklimaat** heeft zachte winters en koele zomers. Het **Middellandse Zeeklimaat** heeft hete zomers en regenachtige winters. Een **landklimaat** kent hete zomers en strenge winters. Een **hooggebergteklimaat** komt in de bergen voor en een **poolklimaat** in het hoge noorden. Beide koude klimaten zijn niet geschikt voor landbouw.

Les 3 Voedsel produceren

Het meeste voedsel dat wij eten, komt uit Europa. Het wordt geproduceerd door boeren en vissers. **Kleine boeren** en vissers produceren voor de **lokale markt**. **Grote boeren** produceren voor de **export**. Daarmee verdienen landen geld. Noord-Frankrijk is de graanschuur van Europa. Er zijn ook kleine en grote vissers. Grote **trawlers** zijn varende visfabrieken. Ze vissen vaak zoveel vis weg, dat er sprake is van **overbevissing**. Om te voorkomen dat vissoorten verdwijnen, mogen vissers alleen een afgesproken hoeveelheid vis vangen.

Les 4 Topografie West-Europa

In deze les leer je de landen en belangrijkste gebieden, steden en wateren van West-Europa. Het zijn: Luxemburg, België, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Ierland, Brussel, Antwerpen, Luxemburg (stad), Parijs, Lyon, Bordeaux, Marseille, Londen, Glasgow, Liverpool, Dublin, de Schelde, de Seine, de Rhône, de Theems, Het Kanaal en de Atlantische Oceaan. Op een **klimaatkaart** kun je aflezen welk klimaat bij een land of gebied hoort. Sommige landen hebben meer dan één klimaat.

Begrippen hoofdstuk 1

Doel: Om te leren

Les 2 Het weer in Europa

de neerslag

Regen, hagel, sneeuw, mist en ijzel.

het klimaat

Het gemiddelde weer in een gebied, berekend over een periode van dertig jaar.

het zeeklimaat

Een klimaat zoals in Nederland, met zachte winters en koele zomers en het hele jaar neerslag.

het Middellandse Zeeklimaat

Een klimaat met warme zomers en zachte winters.

het poolklimaat

Een klimaat in gebieden waar de temperatuur in de zomer niet hoger wordt dan 10 graden Celsius. Komt voor op de polen.

het hooggebergteklimaat

Een klimaat waar het altijd koud is en bergtoppen altijd bedekt zijn met sneeuw.

het landklimaat

Een klimaat met strenge winters en warme zomers.

Les 3 Voedsel produceren

de lokale markt

Het verkopen van producten in de buurt waar ze verbouwd of gemaakt zijn.

de kleine boer

Een boer met kleine akkers die voor de lokale markt produceert.

de grote boer

Een boer met grote akkers die één soort gewas verbouwt voor de export.

de export

Producten verkopen aan mensen in andere landen.

de trawler

Een grote vissersboot.

de overbevissing

Meer vis vangen dan er elk jaar bijkomt.

Les 4 Topografie West-Europa

de klimaatkaart

Een kaart waarop de verschillende klimaten staan aangegeven.

20

Samenvatting hoofdstuk 2

Doel: Om te leren

Les 1 Bossen en meren

Finland ligt in Noord-Europa. Het is een deel van Scandinavië. De winters zijn er lang en donker. In het noorden wordt het overdag bijna niet licht. In de zomer zijn de dagen lang en de nachten kort. In het noorden gaat de zon dan niet onder. In Finland liggen veel meren en bossen. Scandinavië bestaat uit de landen IJsland, Noorwegen, Zweden, Finland en Denemarken. Bij Noord-Europa horen ook Estland, Letland en Litouwen.

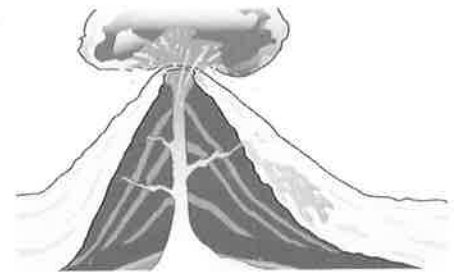
Les 2 Verschillen in landschap

Het koude klimaat in Scandinavië heeft invloed op de landschappen daar, zoals de **taiga**. Naaldbomen kunnen goed tegen een koud klimaat. Bij het poolgebied ligt de **toendra**. De kust van Noorwegen bestaat uit **fjorden**. Ze zijn uitgeschuurd in de ijstijden, toen **gletsjers** van de bergen naar de zee schoven. Op een berg kun je zien hoe de temperatuur invloed heeft op de **begroeiing**. Boven de **boomgrens** groeien geen bomen meer. Op de top ligt **eeuwige sneeuw**. Veel **oerbos** in Scandinavië is vervangen door **productiebos**.

Les 3 De aarde beweegt

De **aardkorst** bestaat uit een aantal **aardplaten**. IJsland ligt op de rand van twee van deze platen. Daardoor komen er **vulkanen** voor. **Magma** komt uit het binnenste van de aarde en stroomt als **lava** uit een vulkaan. Lava is **vruchtbare** grond. In Denemarken liggen **krijtrotsen** met **fossielen**. Deze kalkrotsen zijn ontstaan uit de resten van dode schelpdieren. Op IJsland wordt heet water van geisers gebruikt als energie voor de verwarming van kassen. De kracht van vallend water wordt gebruikt om stroom op te wekken.

Les 4 Topografie Noord-Europa

Je hebt van Noord-Europa de landen geleerd en de belangrijkste steden en wateren. Het zijn: Noorwegen, IJsland, Zweden, Finland, Denemarken, Estland, Letland, Litouwen, Rusland, Oslo, Kopenhagen, Stockholm, Helsinki, Sint-Petersburg, de Noordelijke IJszee en de Oostzee. Hoogteverschillen worden **reliëf** genoemd. Ze worden op kaarten met kleuren aangegeven. In de legenda zie je wat een kleur betekent. De hoogte is altijd gemeten ten opzichte van de zeespiegel.

2 1

Begrippen hoofdstuk 2

Doel: Om te leren

Les 2 Verschillen in landschap

de taiga

Een landschap met bossen van naaldbomen.

de toendra

Een landschap zonder bomen.

het fjord

Een lange inham vanuit zee in de steenachtige kust van een land.

de gletsjer

Een stapel ijs op een berg die langzaam naar beneden schuift.

de begroeiing

De plantengroei in een gebied.

de boomgrens

De hoogte op een berg tot waar bomen groeien.

de eeuwige sneeuw

Een gebied waar altijd sneeuw ligt.

de productiebossen

Bossen waarvan de bomen worden gekapt om papier en hout van te maken.

het oerbos

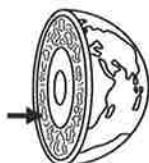
Natuurlijk bos dat niet door mensen is veranderd of gekapt.

Les 3 De aarde beweegt

het magma

Vloeibare gesmolten gesteenten in het binnenste van de aarde.

de aardkorst

De schil van harde steen rond de aarde waarop land en zee liggen.

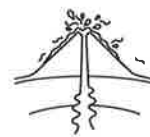
de aardplaten

De losse stukken waaruit de aardkorst bestaat.

de vulkaan

De plaats waar hete magma uit de aardkorst komt.

de lava

Magma dat uit de aarde komt en langzaam stolt en afkoelt.

vruchtbaar

Hier: er zitten zoveel voedingsstoffen in de bodem dat gewassen er heel goed groeien.

het fossiel

Versteende resten van mensen, planten en dieren.

de krijtrotsen

Rotsen die uit kalk bestaan en vooral ontstaan zijn uit schelpdieren.

Les 4 Topografie Noord-Europa

het reliëf

Hoogteverschillen in een landschap.

3 0

Samenvatting hoofdstuk 3

Doel: Om te leren

Les 1 Wonen in Berlijn

Berlijn is een grote stad. Er wonen en werken miljoenen mensen. Overal zijn wegen en kantoorgebouwen. Er is van alles te doen. Je kunt er naar een museum, maar ook shoppen en naar de bioscoop. En in het centrum is het altijd druk.

Les 2 Verschillen in Europa

In Europa worden veel verschillende talen gesproken. Engels, Frans, Portugees en Spaans zijn **wereldtalen**. Na de Tweede Wereldoorlog was Europa verdeeld in West- en Oost-Europa met als grens het **IJzeren Gordijn**. In Oost-Europa leefden de mensen volgens de ideeën van het **communisme**. In Noordwest-Europa zijn de lonen hoger en worden meer **luxegoederen** verkocht. Die **levensomstandigheden** leiden tot **immigratie** van Oost-Europeanen naar West-Europa. Naar het buitenland verhuizen heet **emigratie**.

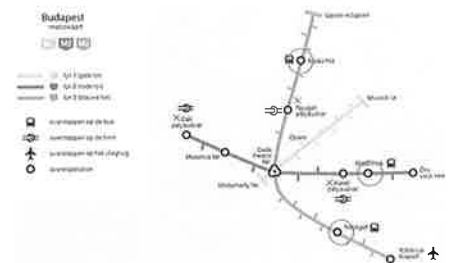
Les 3 Wonen in een stad

In een stad is de **bevolkingsdichtheid** groter dan daarbuiten. De verdeling van mensen over een gebied heet **bevolkings spreiding**. Groeien dorpen aan een stad vast, dan ontstaat er een groot **stedelijk gebied**. Veel mensen verhuizen van het platteland naar een stad, omdat daar werk is en ook meer voorzieningen zijn. Door deze **migratie** groeien steden nog meer. Door migratie wonen er verschillende bevolkingsgroepen in een stad. Een **universiteit** trekt jonge mensen aan. Na hun studie blijven ze vaak in zo'n **studentenstad** wonen.

Les 4 Topografie Midden-Europa

Je hebt van Midden-Europa de belangrijkste landen geleerd en de belangrijkste steden en wateren. Het zijn: Duitsland, Hongarije, Oostenrijk, Slovenië, Tsjechië, Polen, Slowakije, Zwitserland, Berlijn, Keulen, Geneve, Wenen, Budapest, Warschau, Hamburg, Bern, München, Bratislava, Praag, de Rijn, de Alpen, het Ruhrgebied en de Donau. Op sommige kaarten staan **pictogrammen** waaraan je snel iets kunt herkennen, zoals een bushalte en een vliegveld. Een voorbeeld van zo'n kaart is een **metrokaart**.

3 1

Begrippen hoofdstuk 3

Doel: Om te leren

Les 2 Verschillen in Europa

de wereldtaal

Een taal die in landen over de hele wereld wordt gesproken.

tweetalig

Een land waar twee talen worden gesproken.

het IJzeren Gordijn

Vroeger een streng bewaakte grens tussen landen in Oost-Europa en landen in West-Europa.

het communisme

Manier van besturen waarbij één partij de baas is en waarbij alle bedrijven moeten doen wat de regering zegt.

de luxegoederen

Producten die je niet echt nodig hebt om te leven.

de levensomstandigheden

De manier waarop mensen wonen en werken en de spullen die ze kunnen kopen.

de immigratie

Een land binnenkomen om er te gaan wonen.

de emigratie

Je land verlaten om in een ander land te gaan wonen.

Les 3 Wonen in een stad

de bevolkingsdichtheid

Het gemiddeld aantal inwoners per vierkante kilometer in een gebied of land.

de bevolkings spreiding

De manier waarop de bevolking over een gebied verdeeld is.

het stedelijk gebied

Een gebied waar veel mensen wonen, dicht bij elkaar.

de migratie

Verhuizen naar een andere woonplaats.

de universiteit

Een school voor het hoogste onderwijs in een land.

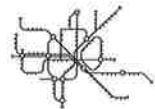
de studentenstad

Een stad waar veel studenten wonen, omdat er een universiteit is.

Les 4 Topografie Midden-Europa

de metrokaart

Een kaart waarop de lijnen van de metro staan aangegeven.

het pictogram

Een tekeningetje dat snel iets duidelijk maakt, bijvoorbeeld verboden te roken.

4 **0**

Samenvatting hoofdstuk 4

Doel: Om te leren

Les 1 Werken in Polen

In dit hoofdstuk heb je geleerd over industrie en samenwerking in Europa. Je hebt geleerd waarom op sommige plaatsen veel fabrieken staan en dat er afval is bij het maken van producten. Ook heb je geleerd dat Europese landen samenwerken en regels afspreken.

Les 2 De Europese Unie

De **Europese Unie** is ontstaan om nieuwe oorlogen te voorkomen. 28 landen werken samen en maken afspraken op allerlei gebieden, zoals de **economie**, het milieu, het verkeer en de landbouw. De **Europese Commissie** is de regering van de Europese Unie en bedenkt wetten. Het **Europees Parlement** moet die wetten goedkeuren. In achttien landen van de Europese Unie kun je met de **euro** betalen. Er is **vrije handel** en vrij verkeer van goederen en mensen. Het **milieu** in Europa wordt beschermd door **milieuregels**.

Les 3 Industrie in Oost-Europa

Oost-Europa is rijk aan grondstoffen. Die worden in mijnen uit de bodem gehaald. Dat heet **mijnbouw**. Daarbij wordt soms gif gebruikt dat het milieu vervuult. De **vestigingsplaats** van een fabriek hangt bijvoorbeeld af van de aanvoer van grondstoffen of de aanwezigheid van arbeiders. Voor **arbeidsintensief** werk zijn veel arbeiders nodig. Industrie ontstond vroeger in de buurt van grondstoffen. **Kerncentrales** leveren elektriciteit maar werken met levensgevaarlijke straling. Een ongeluk kan tot een **milieuramp** leiden.

Les 4 Topografie Oost-Europa

Je hebt van Oost-Europa de belangrijkste landen geleerd en de belangrijkste steden, wateren en gebergten. Het zijn: Roemenië, Bulgarije, Oekraïne, Rusland, Moskou, Sint-Petersburg, Boekarest, het Oeralgebergte, de Kaukasus, de Kaspische Zee, de Zwarte Zee, de Wolga en de Donau. Op een **grondstoffenkaart** worden grondstoffen op verschillende manieren aangegeven. Je kunt zien waar ze in de grond zitten. Je kunt op de **staafdiagrammen** aflezen hoeveel er elk jaar uit de grond wordt gehaald.

4 1

Begrippen hoofdstuk 4

Doel: Om te leren

Les 2 De Europese Unie

de economie

Alles wat met handel en geld verdienen te maken heeft.

de Europese Unie

Achtentwintig landen in Europa die samenwerken.

de Europese Commissie

De regering van de Europese Unie.

het Europees Parlement

De vertegenwoordigers van de inwoners van de Europese Unie, die wetten bespreken en goedkeuren.

de euro

Het geld dat achttien landen in Europa gebruiken om mee te betalen.

de vrije handel

Producten mogen over de grenzen van de landen van Europa, zonder dat daarvoor extra betaald hoeft te worden.

het milieu

De omgeving waarin mensen, dieren en planten leven.

de milieuregels

Regels die het milieu helpen beschermen.

Les 3 Industrie in Oost-Europa

de mijnbouw

Het opgraven van grondstoffen uit de grond.

de vestigingsplaats

De plaats waar een bedrijf of fabriek staat.

arbeidsintensief

Als voor het maken van producten veel mensen nodig zijn.

de kerncentrale

Een fabriek die elektrische stroom maakt. Dat gebeurt op een bijzondere manier, die gevaarlijk kan zijn als er een machine kapotgaat.

de milieuramp

Een ongeluk met grote schade aan het milieu.

Les 4 Topografie Oost-Europa

de grondstoffenkaart

Een kaart waarop je kunt zien waar grondstoffen uit de bodem worden gehaald.

het staafdiagram

Een grafiek, een tekening met staafjes, elke staaf stelt een hoeveelheid voor.

Samenvatting hoofdstuk 5

Doel: Om te leren

Les 1 Zon, zand en zee!

De kusten van de Middellandse Zee zijn een echt vakantiegebied. Miljoenen Nederlandse toeristen brengen er elk jaar hun vakantie door. Dat heeft ook gevolgen voor de mensen die er wonen. Ze werken in een restaurant of een hotel, of zijn reisgids of schoonmaker.

Les 2 Bestemming Zuid-Europa

Als mensen in hun vrije tijd op reis gaan, noem je dat **toerisme**. Een toeristische **bestemming** heeft voorzieningen, zoals **accommodaties**, en bezienswaardigheden. In toeristische gebieden is toerisme een **inkomstenbron** voor veel mensen. Nadelen zijn dat rustige schone gebieden worden volgebouwd en veranderen in drukke lawaaiige en vervuilde plaatsen. In de bergen worden voor de aanleg van skipistes bomen gekapt. Dat leidt tot **erosie** en meer lawines. Het **hoogseizoen** is in een toeristisch gebied de drukste tijd van het jaar.

Les 3 Verkeer en vervoer

Een vrachtschip is een goedkoop maar langzaam vervoermiddel. Het vervoert vooral **bulkgoederen**. In containers worden **stukgoederen** vervoerd. Ze passen op schepen, treinen en vrachtauto's. Vliegtuigen zijn duur, bovendien vervuilen ze en verbruiken ze veel brandstof. Ze vervoeren producten die snel bederven. Verkeer heeft een goede **infrastructuur** nodig, zoals wegen, rails en **luchthavens**. In de bergen gaat verkeer over een **bergpas** en hebben wegen vaak **haarspeldbochten**. Tegenwoordig gaat veel verkeer door tunnels.

Les 4 Topografie Zuid-Europa

Je hebt van Zuid-Europa de belangrijkste landen geleerd en de belangrijkste steden, gebieden en wateren. Het zijn Portugal, Spanje, Italië, Griekenland, Turkije, Kroatië, Bosnië-Herzegovina, Albanië, Malta, Cyprus, Servië, Madrid, Lissabon, Barcelona, Milaan, Belgrado, Rome, Istanbul, Athene, Ankara, de Middellandse Zee, de Straat van Gibraltar, de Po, de Pyreneeën en Sicilië. Op toeristische kaarten staan bezienswaardigheden en trekpleisters, zoals **bedevaartplaatsen**.

5 1

Begrippen hoofdstuk 5

Doel: Om te leren

Les 2 Bestemming Zuid-Europa

het toerisme

Als mensen in hun vrije tijd voor hun plezier andere plaatsen bezoeken.

de bestemming

Het doel van een reis, daar waar iemand naartoe wil.

het toeristisch gebied

Een gebied of plaats waar veel toeristen komen.

de inkomstenbron

Iets waarmee je geld verdient, zoals het verkopen van ijs.

de erosie

Het wegspoelen of wegwaaien van grond door regen of wind.

de lawine

Veel sneeuw die plotseling langs de berg naar beneden komt en schade veroorzaakt.

de accommodatie

Alles waarin toeristen kunnen overnachten, zoals hotels, appartementen, vakantiehuisjes en campings.

het hoogseizoen

De periode in het jaar waarin de meeste toeristen een gebied bezoeken.

Les 3 Verkeer en vervoer

de bulkgoederen

Goederen die los worden gestort en vervoerd, zoals graan en zand.

de stukgoederen

Producten die in kisten of dozen worden vervoerd.

de luchthaven

Plaats waar vliegtuigen kunnen landen en opstijgen.

de geluidsoverlast

Last hebben van geluid. Dat kan bijvoorbeeld te hard zijn.

de haarspeldbocht

Scherpe bochten in een bergweg.

de bergpas

Het laagste deel van een bergrug.

de infrastructuur

Alles wat nodig is voor het verkeer, zoals bruggen, rails, vliegvelden en havens. Zonder infrastructuur rijdt er niets.

Les 4 Topografie Zuid-Europa

de bedevaartsplaats

Een plaats die bezocht wordt door mensen omdat hij een belangrijke rol speelt in hun geloof.